

”*Jag förlorade min bror och en nära vän genom suicid*”

– Min mamma och jag hade behövt terapi efter min brors död, säger Janne Schaffer vars bror Bo tog sitt liv för 38 år sedan. Senare förlorade han också en nära vän, Ted Gärdestad, som också tog sitt liv. Foto: Åsa Sohlgren.

Janne Schaffer är gitarristen och kompositören som spelat med bland andra ABBA, Ted Gärdestad, Electric Banana Band och i princip alla andra. Han är full av livslust och vill leva länge. Inte minst nu när han får ut och spela igen och som 70 plus kunna gå och köpa mjölk i affären utan att känna att han gör någonting otillåtet.

– Det var påfrestande med restriktionerna för oss som grupp. Det var jobbigt att känna sig utpekad och ombedd att hålla sig undan. Jag vill lyfta folk och få dem att må bra med musiken och när jag inte kunnat göra det har jag känt mig otillräcklig, säger han.

Under pandemin i fjol inföll hans 50-årsjubileum som artist. Janne har turnerat många varv i Sverige och runt i världen. Han har också hunnit med att spela på många begravningar och blir särskilt berörd av de efterlevandes sorg när den avlidne tagit sitt liv. I sitt sommarprat i somras berättade han om när han förlorade sin bror Bo genom självmord 1983 och sin nära vän Ted Gärdestad 14 år senare. Detta har han också skrivit om i sin självbiografi *Mitt liv som Schaffer*.

Vi ses på ett fik nära Janne Schaffers hem och han får en del hurrarop från andra gäster som har hört hans sommarprat. Serveringen ligger nära den kyrkogård där familjegraven finns. Janne går dock aldrig till graven längre. Han har inget behov av

det utan känner att dem han mist ändå finns i hans hjärta.

Skilda liv

Janne Schaffer har nu levt längre utan än med sin bror i livet. Bo var fyra år yngre än Janne. När brodern började må dåligt psykiskt dolde föräldrarna det för Janne så gott det gick. Janne var ute och spelade mycket, hade skaffat hus och bildat familj. Han och brodern levde helt skilda liv och han har förstått i efterhand att det kanske fick Bo att känna sig än mer misslyckad.

– Jag hjälpte honom mycket sista halvåret. Var med honom till psykakuten till exempel och bad dem hjälpa honom men de kunde inte hjälpa honom mot hans vilja sade de, några veckor innan han dog. När jag frågade

en läkare vad jag kunde göra för min bror blev svaret att jag var en belastning för honom. De orden ekade kvar i mig i många år efteråt. De skapade en skuld hos mig, berättar Janne.

Ansvar för lillebror

Bo sade flera gånger att "mitt enda mål i livet är graven" men Janne trodde inte att det skulle hända ändå. På frågan "hur mår du" blev svaret ändå "jag mår bra" och han ville inte ha vård.

– Han mådde väldigt dåligt själsligt. Jag har inte varit i närheten av de känslorna men efter hans död hade jag behövt prata med en terapeut tillsammans med min mamma. Istället har förlusten tagit lång tid att bearbeta och jag fick ta hand om min mamma.

Janne berättar om hur han satt bredvid sin mamma på begravningen men att hon inte var där. Hon var inte medveten om vad som hände.

– Hon funkade inte och jag kände mycket skuld och ånger. Jag tänkte att min lillebror var mitt ansvar.

Hjälpt av musiken

I *Mitt liv som Schaffer* berättar han om hur han istället gick ut på krogen och berättade om det som hänt för alla han stötte på. Men framförallt har han tagit sig vidare med hjälp av musiken. Från början kunde han bara spela musik tillägnad sin bror och då kom låten *Som ett nyfött barn* till.

– Jag är väldigt tacksam över att kunna förmedla känslor i musiken och jag mår bra själv av att skapa egen musik. Jag saknar Bo och undrar hur det hade varit om han levt vidare, säger han.

Ted Gärdestad

14 år efter broderns död tog Ted Gärdestad sitt liv. Janne har spelat på 69 av 91 av hans låtar.

– Jag har sällan blivit nära vän med dem jag spelat med men med Ted var det annorlunda. Vi blev väldigt nära kompisar.

Janne Schaffer berättar att många rygga- de tillbaka och blev skrämde när Ted kom tillbaka till Sverige efter några år i sekten Bhagwan, helt personlighetsförändrad.

– Det var lättare för mig som redan upplevt hur det är att ha en närstående som mår dåligt.

Janne berättar att han och en kompis ibland säger att de är normalstörda för att ta bort gränsen mellan människor med diagnos och människor utan diagnos.

– De hamnar ofta i utanförskap och det måste vara fruktansvärt. Det är lätt att generalisera men det är individer det handlar om.

Sista skivan

Janne stöttade Ted att spela in sin sista skiva, *Äntligen på väg*, och såg hur livsgnistan stundtals tändes på nytt hos honom. Vid andra tillfällen var det som om Ted varken hörde eller såg andra men Janne rådfrågade en expert och fick veta att han hörde och såg och inte skulle behandlas som om han inte fanns.

– Även här fanns varningssignaler om man lyssnar på sista skivan, men man trodde att det skulle lösa sig. Teds bror Kenneth sade sedan att den skivan förmodligen förlängde Teds liv med 2-3 år, säger Janne.

Även Ted Gärdestads död tog honom mycket hårt med funderingar på hur han hade kunnat agera annorlunda.

Förlusterna har inneburit att han fått en stor empati för människor i sorg. Som exempel nämner han att han så gärna velat vara på plats på Drottninggatan 7 april i år för att på årsdagen hedra Ebba Åkerlund, den 11-åriga flicka som dog i terrorattentatet där 2017. Istället fick han medverka på en digital spelning på grund av restriktionerna.

Ebbas död berör honom mycket, liksom John Hron som misshandlades till döds av nynazister 1995.

– Dessa fall har jag engagerat mig i. Ebba tyckte att Ted Gärdestads musik var fantastisk så jag spelade några av hans låtar på hennes begravning och blev röd över mammas sorg, säger Janne.

Samhällets spegel

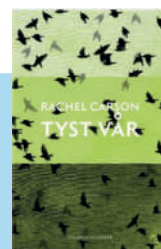
Han beskriver musik och teater som levande väsen som måste hållas vid liv och som ska upplevas live.

– Ingen spelning eller föreställning är identisk. Kulturen är samhällets själ, samhällets spegel.

Lättnaden och glädjen över att han kan komma ut och spela igen är påtaglig.

– Det finns alltid någonting att glädjas åt och vi behöver uttrycka oss och utvecklas genom musik, dans och måleri. Jag är övertygad om att alla behöver få utlopp för detta behov och att det inte handlar om att göra det perfekt, säger Janne Schaffer.

Åsa Sohlgren

Janne Schaffer tog upp miljö- och klimatfrågan i både sitt sommarprat, i sin självbiografi och i intervjun med *Förgätmigej*. Han läste boken *TYST VÅR* av Rachel Carson i början av 60-talet och har haft det engagemanget sedan dess. Nu har han skrivit en musikal om miljö och klimat tillsammans med Lasse Åberg. Den hade premiär i Kristianstad nionde november.

Lider du av klimatångest?

– Det har inte skapat ångest hos mig men jag vill bidra till att vi lyssnar på forskarna. Vi lever över våra naturtillgångar och klimatanpassningen går för långsamt. Anpassningen till pandemin gick desto fortare. Jag vill inte lämna över allt till den yngre generationen utan vill använda mitt namn och min musik till detta, säger han.

Läs mer om klimatångest in nästa nummer av *Förgätmigej* som kommer ut i mars.